

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:3, Issue:11
sssjournal.com

pp.1815-1833
ISSN:2587-1587

2017
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 11/11/2017 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 17/12/2017
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 18.12.2017

**TURİZM SEKTÖRÜNDE NİTELİKLİ İŞGÜCÜNE DOĞRU: TURİZM
DİPLOMALILARIN SEKTÖRE KAZANDIRILMASI¹**

*TOWARDS QUALIFIED WORKFORCE IN TOURISM SECTOR: RETENTION OF
TOURISM DEGREES IN THE SECTOR*

Yrd. Doç. Dr. Duran CANKÜL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları,
dcankul@ogu.edu.tr, Eskişehir/Türkiye

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları,
aerbash@yahoo.com, Eskişehir/Türkiye

Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği,
rahmantemizkan@hotmail.com, Eskişehir/Türkiye

ÖZ

Bu araştırmanın amacı turizm diplomalı nitelikli insan kaynağının turizm sektöründe istihdam edilmesini sağlamak için yapılması gerekenleri tespit etmektir. Bu araştırma özellikle turizm sektörü üzerinde otorite sahibi olan siyasi iradeye ve bürokrasiye yasal düzenlemeler önermektedir. Bu yasal düzenlemeler turizm akademisyenleri, turizm profesyonelleri ve turizm öğrencilerinin ortaya koyduğu ortak akıldır. Bu ortak akıl içeren bu araştırma turizm eğitimi için devlet tarafından yapılan yatırımların amacına ulaşmasını sağlayacağı ve turizm sektörünün önünü açacağı için çok önemlidir. Araştırmanın evrenini tüm Türkiye'deki turizm akademisyenleri, profesyonelleri ve öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda turizm akademisyenlerinin, profesyonellerinin ve öğrencilerinin turizm diplomalıların sektörde istihdam edilmesi için yapılması gerekenleri (turizm meslekleri kanunu çıkarılması, turizmle ilgili kamu kurumlarında eğitimci, memur, bürokrat olarak turizm mezunlarının istihdam edilmesi, turizm mesleklerine dayalı destinasyon yönetim teşkilatının kurulması, turizm eğitiminin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak revize edilmesi vs.) güçlü bir şekilde desteklediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizm Eğitimi, Turizm Diplomaları, İnsan Kaynakları, Kalite

ABSTRACT

This study aims to determine which regulations should be made in the matter of employment of graduates and qualified work force in tourism sector. This study offers legislative regulations to the political will which has authorization over tourism sector. These regulations are common mind which presented by tourism academicians, tourism professionals and tourism students. This study which contains this common mind has crucial importance on the fruition of government's tourism education investments. Population of the study consists of all the tourism academicians, professionals and students in Turkey. The data obtained in the research were collected via the questionnaire form. Results indicate that tourism academicians, professionals and students strongly support the legislative regulations which concern introducing tourism jobs legislations, employment of tourism diplomaed staff on teacher, officer, bureaucrat level at government institutions related to tourism, constituting destination management organizations based on tourism jobs, overhauling tourism education in accordance with the needs of tourism sector.

Key Words: Tourism, Tourism Education, Tourism Degrees, Human Resources, Quality

¹ Bu araştırma Duran CANKÜL'ün Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim dalında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren turizm sektörü hem sosyal hem de ekonomik bir aktivite olarak büyümesi ve gelişmesi dikkat çekici olmuştur (Sharpley, 2009: 1). Turizm sektörü yerel ve ulusal ekonomiler içinde ilgili göstergeleri harekete geçiren (Tesone, 2004: 209; Baum ve Szivas, 2007: 2) en büyük ekonomik güç olarak diğer endüstrilerden daha hızlı büyüyen (Lipman, 1997: 90) küresel bir iştir (Winberg, 2002: 34; Mayaka, 2011: 161). Turizm sektörünün dünyanın gelişen ve gelişmiş birçok ülkesinde ekonomik faaliyet alanı (Baum ve Szivas, 2007: 2) olarak önemli bir sektör haline gelmiştir ve küreselleşme ile birlikte dünyanın en büyük ve gelişim süreci en hızlı olan alanlardan biridir (Veijola, 2010: 84). Turizm sektörü ekonomik gerekçelerin yanında, toplumlar arası diyalogun gerçekleştiği, medeniyetlerin birbirini tanımalarına, yabancıların ülke ve ülke insanı hakkında imajlarını geliştirmesine ve daha doğru imajlar kazanmasına, diğer sektörlerin ürettiği mal ve hizmetlerin yabancı ülke insanları tarafından tanınmasına ve uluslararası barışın devamına katkı sağlayan bir olgudur (Temizkan, 2005). Diğer taraftan turizm sektörü sürekli bir büyüme ve gelişme eğilimi içindedir. Bu büyüme ve gelişme ile beraber turizm sektörü aynı zamanda küresel ekonominin bir anahtarı olarak resmi ve gayri resmi olarak milyonlarca kişiye istihdam olanağı oluşturmaktadır (Odabaşı, 2002: 471; Lohmann ve Jafari, 1996: 491; Lipman, 1997: 89; Gee, 1997: 180; Winberg, 2002: 33; Sharpley ve Telfer, 2002: 167; Wall ve Mathieson, 2006: 136; Baum ve Szivas, 2007: 1; Lee-Ross ve Pryce, 2010; Pizam ve Shani, 2011: 76).

Dünya turizm ve seyahat konseyine göre, dünyada her 11 kişiden 1'i turizm sektöründe istihdam edilmektedir (Wwtc, 2015: 4). Turizm sektörü aynı zamanda dolaylı olarak diğer sektörlerdeki istihdamı da teşvik etmektedir (Gallego, 2002; Szivas ve Riley, 1999: 768). Türkiye'de de istihdam rakamları Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB) tarafından açıklanan 2013 yılı verilerine göre, turizmde kayıt altında çalışan sayısı 1 milyon 298 bin'dir (Aktob, 2014).

Turizm gelişim sürecindeki en önemli ve asıl faktörlerden biri nitelikli iş gücü arzıdır (Szivas, Riley ve Airey, 2003: 64). Turizm sektörünün emek yoğun özelliği (Haven-Tang ve Jones, 2008: 353; Hayes ve Ninemeier, 2009: 5) insan faktörünü ön plana çıkarmaktadır (Timur, 1992: 47). Turizmde sağlanan hizmetlerin kalitesi doğrudan insanla ilgilidir ve öznesini insan oluşturmaktadır (Lee-Ross ve Pryce, 2010; Erbaş, Cankül ve Temizkan, 2013: 1151). Bu kapsamda turizm alanındaki gelişmeler fiziksel ve teknolojik altyapı yatırımlarını beraberinde getirmiştir. Ancak tüm bu yatırımlara değer katan ve turizm sektörünün gerçekleşmesinin vazgeçilmezi olan insan kaynaklarıdır.

Turizm sektörü tüm dünyada hızlı bir şekilde büyüdüğü ve gelişim gösterdiği gibi Türkiye'de de benzer şekilde sürekli büyüyen ve gelişim gösteren bir sektör olma özelliği taşımaktadır. Özellikle 2634 sayılı turizm teşvik kanunu ile turizm işletmelerinin sayıları artmış ve pek çok bölge ile birlikte turizm kavramı da gelişmiştir (Durgunay, 1997: 61). Bu kanunla beraber turizm planlamasına gereken önem verilmiş, getirilen teşvik politikaları ile turizm yatırımları önemli ölçüde desteklenmiş, gerek turizm tesisi kapasitesinde, gerekse gelen turist sayısı ve elde edilen turizm gelirlerinde büyük artışlar yaşanmıştır ve ülke ekonomisi açısından çok önemli bir sektör haline gelmiştir (Sürücü, 1997: 49).

Turizmde kalitenin en önemli belirleyicisi çalışanlardır (Haven-Tang ve Jones, 2008: 353; Jafari ve Solà, 1996: 229; Kusluvan ve Kusluvan, 2000: 251; Kızıloğlu ve Macit, 2002: 477; İçöz, 1991: 15; Erbaş vd. 2013: 1151). Dolayısı ile turizm sektörünün sağlıklı bir şekilde işleminin sektörde istihdam edilen işgücünün niteliği ile ilgili olduğu açıktır (Kelley, 1992; MacVicar ve Rodger, 1996; Lohman ve Jafari, 1996; Jafari ve Solà, 1996; Jenkins, 1997; Singh, 1997; Leslie ve Richardson, 2000; Mattila ve Enz, 2002; Gee, 2002; Hawkins, 2002; Mayaka ve King, 2002; Conlin ve Baum, 2003; Baum, 2007; Baum ve Szivas, 2007; Solnet, 2007; Singh, Hu ve Roehl, 2007; Haven-Tang ve Jones, 2008; Lee-Ross ve Pryce, 2010; Erbaş vd. 2013; Temizkan, Erbaş ve Cankül, 2014; Erbaş, Temizkan ve Cankül, 2014; Erbaş, Temizkan ve Cankül, 2015; Baum, 2015; Temizkan, 2015; Erbaş, Temizkan ve Cankül, 2016). Ancak Türkiye'deki turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin nitelikleriyle ilgili yaşanan sıkıntıların başında işgücünün niteliğinin düşük olması gelmektedir (Turizm Gazetesi, 2015). Nitelikli işgücünü elde etmenin yolu da ancak turizm eğitimi ile mümkün görünmektedir (Yaşaroğlu, 1992; Jafari ve Solà, 1996; Aymankey ve Aymankey, 2002; Mayaka ve King, 2002: 112-113; Gökdeniz, Çeken, Erdem, 2002; Korkmaz, Gürol ve Avcıkurt, 2012).

Türkiye'de her düzeyde turizm eğitimi verilmekte ve her yıl 20 bin civarında mezun verilmektedir (Erbaş vd. 2015). Aynı zamanda, sektörün büyümesi devam ettiği için turizm işletmelerinde istihdam edilecek nitelikli insan kaynağının turizm eğitimi ile yetiştirilmesi için turizm eğitimi veren çok sayıda okul açılmakta ve öğrenci sayısı sürekli artmaktadır. 2012-2013 eğitim yılında turizm alanında lisans eğitimi veren turizm fakülte veya yüksekokul sayısı 45 eğitim gören öğrenci sayısı 39.555'dir. İki yıllık turizm programlarında öğrenim gören

öğrenci sayısı da 56.481'dir (Temizkan vd. 2014). 2015-2016 eğitim yılında turizm alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokul sayısı 65'e öğrenci sayısı 78.477'e iki yıllık turizm programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı ise 73.706'ya yükselmiştir (Aydın, 2016). Toplamda turizm alanında eğitim gören iki yıllık ve dört yıllık öğrenci sayısı 2012-2013 eğitim yılında 96.036 iken bu sayı 2015-2016 eğitim yılında yaklaşık % 63 artarak 152.183'e ulaşmıştır. Diğer taraftan 2016-2017 eğitim yılı itibarıyla de merkezi yerleştirme sonuçlarına göre, 77 ayrı üniversitede 196 adet turizm lisans programı öğrenci kabul etmiştir. Bu 196 programın, 119'u fakülteler, 77'si yüksekokullar altında bulunmaktadır. Bu programlar kapsamında açılan 11.045 kişilik kontenjanın, 10.418'ine (%94,32) öğrenci yerleştirilmiştir (Bayraktaroğlu, 2016).

2015-2016 eğitim yılı itibarıyla turizm eğitimi alan öğrenci sayısı önceki yıllara oranla ciddi bir artış göstererek 152.183 kişiye ulaşmıştır. Turizm eğitiminde okul ve öğrenci sayılarında ciddi bir artış söz konusudur. Ancak yapılan araştırmalar turizm sektöründe çalışan büyük çoğunluğun turizm eğitimi almamış kişiler olduğunu göstermektedir (Kozak, 1992; Ağaoğlu, 1992; Kızılırmak, 2000; Yeşiltaş, Öztürk ve Hemmington, 2010; Yanardağ ve Avcı, 2012; Temizkn ve Behremen, 2017). Bu durumu tetikleyen en önemli etkenlerden biri de her hangi bir yasa ile korunamamalarıdır (Mısırlı, 2002: 454; Erbaş vd. 2013). Bu durumun sonucu olarak da turizm eğitimi almış mezunların sektörde çalışmak istemedikleri ve sektörü terk ettikleri yapılan araştırmalarda görülmektedir (Hacıoğlu, 1985; Pavesic ve Brymer 1990; Aydos, 1992; Kusluyan ve Kusluyan, 2000; Birdir, 2002: 495; Üngüren ve Ehtiyar, 2009).

Devletin eğitim dönemleri boyunca çocuklarını ekonomik olarak destekleyen ailelerin kaynakları, umutları, emekleri, hayatlarının bir dönemi, öğrencilerin gençlik yılları, devletin eğitim kurumlarının inşası, içinin tefrişatı ve eğitimcilere ödediği maaşlar için harcadığı kaynaklar ve bu eğitimin her düzeyde devam edebilmesi için harcanan enerji, finansal kaynaklar ve zaman (Temizkan vd. 2014; Erbaş vd. 2014) sonucunda yetişen diplomalı nitelikli insan kaynağının sektöre giremediği ve turizm işletmelerinde istihdam edilemediği görülmektedir. Turizm diplomalı nitelikli insan kaynağının sektöre ve işletmelere kazandırılmamasının sonucunda tüm turizm yatırımları ve emekler amacına ulaşamamaktadır. Bu araştırma bu yatırımların ve emeklerin zayı olmaması ve amacına ulaşması için yapılması gerekenleri tespit etmeyi ve devletin karar mekanizmalarına öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın nihai amacı, Türkiye için stratejik sektör olan turizmde diplomalı nitelikli işgücünün istihdam edilmesini ve sektörün kronik sorunlarının çözülmesini sağlamaya yönelik olarak yapılması gerekenleri tespit etmek ve çözüm önermektir. Yapılması gerekenler konusunda paydaşların farklı fikirleri olabilir.

Bu amaca ulaşma yolunda atılacak adımlar araştırmanın alt amaçları olarak ifade edilebilir. Araştırmanın alt amaçları;

1. Türkiye'deki örgün turizm eğitimi veren kurumlarda görev yapan turizm akademisyenlerinin sektörle ilgili çeşitli sorunların çözümüne yönelik düşüncelerinin alınması,
2. Türkiye'de turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin, sektörle ilgili çeşitli sorunların çözümüne yönelik düşüncelerinin alınması,
3. Türkiye'deki turizm profesyonellerinin sektörle ilgili çeşitli sorunların çözümüne yönelik düşüncelerinin alınmasıdır.

Bu amaçla makro ve mikro düzeylerde turizm sektörünün işleyişinde yaşanan sorunları tespit etmeye ve çözüm geliştirmeye yönelik olarak araştırmalar yapan Prof. Dr. Doç. Dr. ve Yrd. Doç. Dr. düzeyinde turizm akademisyenlerine ve turizm profesyonellerine mail yoluyla ulaşılarak diplomalı nitelikli işgücünün turizm sektörüne ve ilgili kamu kurumlarına kazandırılmasının önündeki engellerin kaldırılmasına ve turizm sisteminin işleyişinin düzenlenmesine ilişkin kanuni düzenleme yapılması gereken konular belirlenmiş ve sonrasında tüm paydaşlarla odak grup görüşmeleri yapılarak nicel veri toplamak amacıyla kullanılacak anketteki değişkenler tespit edilmiştir. Bu kapsamda değişkenler "meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi" olmak üzere dört faktör altında toplanarak ölçek oluşturulmuştur. Anket formu iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 5'li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında ölçek ifadeleri yer almıştır. İkinci bölüm ise demografik özellikleri belirlemeye yöneliktir. Veriler yüzyüze görüşme yöntemi ve internet üzerinden sanal ortamda katılımcılara gönderilen çevrimiçi anket formuyla toplanmıştır.

Tablo 1: Araştırma Örneklemine Uygulanan Ankete İlişkin Veriler

Yapılma Şekli	Turizm Akademisyenleri	Turizm Öğrencileri	Turizm Profesyonelleri
Yakın Çevrede Yüzyüze Uygulanan Anket Sayısı	22	105	33
Emitt Fuarında Yüzyüze Uygulanan Anket Sayısı	5	57	98
İnternet Ortamında Uygulanan Anket Sayısı	298	762	390
Toplam	325	924	521

Tablo 1’de görüldüğü üzere yüzyüze görüşme yöntemi ile 5 turizm akademisyeni, 57 turizm öğrencisi ve 98 turizm profesyonelinde elde edilen anketler Akdeniz ve Avrasya’nın en büyük, dünyanın beşinci büyük fuarı niteliğindeki “20. Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarında (EMITT 2016) toplanmıştır. Ayrıca yakın çevrede bulunan ve ulaşılabilen 22 turizm akademisyenine, 105 turizm öğrencisine ve 33 turizm profesyoneline de araştırmacı tarafından yüzyüze anket uygulanmıştır. İnternet üzerinden toplamda 1205 turizm akademisyenine mail atılmıştır. Elde edilen e-posta sayısı 298’dir. Turizm profesyonellerinin hem e-posta adreslerine hemde sanal ortamda yer alan turizm profesyonelleri ile ilgili gruplara gönderilen çevrimiçi anket formuyla elde edilen anket sayısı 390’dır. Turizm öğrencilerinden ise sanal ortamda yer alan turizm öğrencileri ile ilgili gruplara gönderilen çevrimiçi anket formu aracılığı ile 762 anket toplanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Türkiye’deki turizm akademisyenleri, öğrencileri ve profesyonelleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan üç farklı grubun örneklem büyüklüğünün ne olması gerektiği Ural ve Kılıç (2006: 49) tarafından hazırlanan örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanılarak belirlenmiştir ve örneklem alınacak gruplar kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Tablo 2’de turizm akademisyenleri, öğrencileri ve profesyonellerine ilişkin evren ve örneklem bilgileri yer almaktadır.

Tablo 2: Araştırmanın Evren ve Örneklemine İlişkin Veriler

	Turizm Akademisyenleri	Turizm Öğrencileri	Turizm Profesyonelleri
Evren Büyüklüğü (N)	1205	152.183	1.298.000
Uygulanan Örneklem (n)	325	924	521

Turizm akademisyenlerinin evrenini Türkiye’deki üniversitelerde 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında görev yapan 1205 turizm akademisyeni oluşturmaktadır. Evren içindeki turizm akademisyenlerinin sayısı ilgili kurumların web sayfaları taranarak sağlanmıştır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye’de turizm alanında iki yıllık meslek yüksekokullarında, turizm alanında lisans düzeyinde eğitim veren dört yıllık yüksekokullarda ve turizm fakültelerinde aktif olarak görev yapan farklı akademik unvanlara sahip 325 turizm akademisyeni oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni (N: 1205) göz önüne alındığında örneklem sayısının evreni teslim etme düzeyinin yeterli olduğu söylenebilir (Ural ve Kılıç, 2006: 49).

Turizm profesyonellerinin evrenini Türkiye’de ki turizm sektöründe çalışan kişiler oluşturmaktadır. Türkiye’de de istihdam rakamları Türkiye’de de istihdam rakamları Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB) tarafından açıklanan 2013 yılı verilerine göre, turizmde kayıt altında çalışan sayısı 1 milyon 298 bin’dir (Aktob, 2014). Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında Ural ve Kılıç’ın (2006: 49) oluşturduğu evren-örneklem büyüklüğü tablolarından faydalanılmıştır. Tabloya göre evren büyüklüğü 100.000 kişi ve üzerinde olduğunda 384 örneklem büyüklüğü yeterli olmaktadır. Türkiye’de turizm sektöründe çalışanların sayısı da 1 milyon 298 bin olduğundan örneklem büyüklüğü 521 olarak alınmıştır.

Turizm öğrencilerinin evrenini ise 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında aktif olarak turizm bölümlerinde öğrencilik hayatını sürdüren kişiler oluşturmaktadır. 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında turizm alanında fakülte veya yüksekokulda lisans eğitimi gören öğrenci sayısı 78.477, iki yıllık turizm programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı ise 73.706’dır. Toplamda turizm alanında eğitim gören iki yıllık ve dört yıllık öğrenci sayısı 152.183’tür (Aydın, 2016). Örneklem büyüklüğü 100.000 kişi ve üzerinde olduğunda 384 örneklem büyüklüğü yeterli olmaktadır. Dolayısı ile 924 kişi örneklem büyüklüğü olarak alınmıştır.

2.3. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Ölçek geçerliliği, görünüş ve kapsam geçerliği olarak iki açıdan değerlendirilmiştir. Görünüşte geçerlik, bilimsel topluluğun, göstergenin gerçekten yapıyı ölçtüğüne dair bir yargısıdır. Kapsam geçerliği ise ölçeğin kavramsal alandaki tüm fikirleri veya bölgeleri örneklemesidir (Neuman, 2012: 282-283). Bu çalışmada da alanın uzmanı turizm akademisyenleri tarafından diplomalı nitelikli işgücünün turizm sektörüne ve ilgili kamu kurumlarına kazandırılmasının önündeki engellerin kaldırılmasına ve turizm sisteminin işleyişinin düzenlenmesine ilişkin kanuni düzenleme yapılması gereken konular tespit edilmiş ve dört faktör altında ölçeğe yerleştirilmiştir.

Ölçek güvenilirliğini sınamak için Croanbach Alpha ve Split Half yöntemleri kullanılmıştır. Croanbach Alpha yöntemine göre ölçeğin güvenirliliği $\alpha = ,881$; Split Half yöntemine göre ise ,935 ve ,924 olarak hesaplanmıştır.

Buna göre ölçeğin yüksek güvenilirlik düzeyinde (Kalaycı, 2010: 405) olduğu söylenebilir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde güncel istatistik programından faydalanılmıştır. Kontrol değişkenlerine ve ifadelerle ilişkin veriler, frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılarak değerlendirilmiş ve sonuçlar tablo haline getirilip yorumlanmıştır. Kontrol değişkenleri açısından anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla varyans analizi (anova) yapılmıştır.

2.5. Araştırmanın Hipotezi

Araştırmada Türkiye için stratejik sektör olan turizmde diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerin ortak akılla tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ortak akılla oluşturulacak olan paydaşların istekleri ve çıkarları farklılık gösterebileceği için bu farklılıkların tespit edilmesi önemlidir. Araştırmanın hipotezleri bu farklılıkları tespit etme üzerine kuruludur.

Yukarıda ifade edilen araştırmanın amacına uygun olarak araştırma hipotezi aşağıdaki gibi geliştirilmiştir;

H1: Turizm sektör paydaşlarının turizmde diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri turizm akademisyenleri, turizm öğrencileri ve turizm profesyonellerine göre farklılık göstermektedir.

3. BULGULAR

3.1. Turizm Akademisyenlerinin Demografik Özellikleri

Turizm akademisyenlerine ilişkin demografik özellikler tablo 3'te yer almaktadır. Tablo 3 incelendiğinde, turizm akademisyenlerinin %35,7'si kadın %64,3'ü erkektir. Turizm akademisyenleri arasındaki cinsiyet dağılımında erkeklerin sayısının kadınlardan çok olduğu görülmekte ve dikkat çekmektedir.

Turizm akademisyenlerinin %49,8'i 26-35 yaş, %30,5'i 36-45 yaş arasındadır. Diğer dağılımlar ise %17,8'ini 46 ve üzeri yaş ve %1,8'ini 25 yaş ve altı akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan turizm akademisyenlerinin büyük çoğunluğu genç ve orta yaş düzeyindedir.

Turizm akademisyenlerinin mezuniyet durumları, %43,1'i doktora mezunu, %49,2'si yüksek lisans mezunu ve %7,7'si ise lisans mezunudur. Mezun oldukları lise alanına göre dağılımları, %72,6'sının lise eğitimi turizm alanında almadığı %27,4'ünün ise turizm eğitimi veren bir liseden mezun oldukları görülmektedir.

Mezun oldukları lisans alanına göre dağılımları, %78,8'inin lisans eğitimi turizm alanında aldığı %21,2'sinin ise lisans eğitimi turizm alanında almadığı görülmektedir. Bu durum turizm akademisyenlerinin %80'ne yakınının turizm eğitime üniversite döneminde başladığını göstermektedir. Mezun oldukları yüksek lisans alanına göre dağılımları, %71,7'sinin turizm alanında yüksek lisans yaptığı %28,3'ünün turizm dışında başka bir alanda yüksek lisans yaptığı, mezun oldukları doktora alanına göre dağılımları %57,1'inin turizm alanında doktora eğitimi aldığı %42,9'unun ise turizm dışında başka bir alanda doktora yaptığı görülmektedir. Dolayısı ile turizm akademisyenlerinin büyük çoğunluğunun turizm alanında aldıkları lisans eğitime yüksek lisans dönemlerinde de devam ettikleri ancak doktora dönemlerinde ise turizm alanındaki doktora programlarının azlığı, kontenjan sınırı vb nedenlerden dolayı bu oranın biraz azaldığı söylenebilir.

Turizm akademisyenlerinin %40,3'ü meslek yüksekokulunda, %38,2'si turizm fakültesinde, %16,9'u turizm yüksekokulunda, %4,6'sı ise işletme, iktisat fakültesi ve uygulamalı bilimler yüksekokulu gibi diğer kurumlarda görev yapmaktadır. Turizm akademisyenlerinin %41,2'sini Öğr. Gör. %22,8'ini Yrd. Doç. Dr. %15,7'sini Arş. Gör. %10,8'ini Doç. Dr. %4,3'ünü Prof. Dr. %3,7'sini Öğr. Gör. Dr. ve %1,5'ini Arş. Gör.

Dr. oluşturmaktadır. Turizm akademisyenlerinin %43,1'i bilimsel yeterlilik derecesi olan doktora ünvanına sahiptir.

Turizm akademisyenlerinin %36'sı 5 ve altı, %25,5'i 6-10 yıl arası, %15,7'sini 11-15 yıl arası, %9,8'ini 16-20 yıl arası, %9,2'sini 21-25 yıl arası ve %3,7'sini 26 ve üzeri yıl akademik deneyime sahiptir. Sektör deneyimine bakıldığında %49,2'si 5 ve altı, %21,2'si 6-10 yıl arası deneyime sahiptir. Diğer dağılımlar ise %15,4'ünün deneyim sahibi olmadığı, %9,8'inin 11-15 yıl arası, %2,2'sinin 16-20 yıl arası, %1,5'inin 26 ve üzeri yıl %0,6'sını ise 21-25 yıl arası deneyime sahiptir. Turizm akademisyenlerinin %15,4'ünün turizm sektöründe hiç çalışmadığı, %49,2'sinin ise en fazla beş yıl sektörde çalıştığı görülmektedir.

Tablo 3: Turizm Akademisyenlerinin Demografik Özellikleri (n: 325)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	116	35,7
	Erkek	209	64,3
Yaş	25 ve altı	6	1,8
	26-35	162	49,8
	36-45	99	30,5
	46 ve üzeri	58	17,8
Eğitim durumu	Lisans	25	7,7
	Yüksek Lisans	160	49,2
	Doktora	140	43,1
Mezun olduğu lise alanı	Turizm	89	27,4
	Diğer	236	72,6
Mezun olduğu lisans alanı	Turizm	256	78,8
	Diğer	69	21,2
Mezun olduğu yüksek lisans alanı	Turizm	215	71,7
	Diğer	85	28,3
Mezun olduğu doktora alanı	Turizm	80	57,1
	Diğer	60	42,9
Görev yaptığı kurum	Turizm fakültesi	124	38,2
	Turizm yüksekokulu	55	16,9
	Meslek yüksekokulu	131	40,3
	Diğer	15	4,6
Akademik ünvanı	Arş. Gör.	51	15,7
	Arş. Gör. Dr.	5	1,5
	Öğr. Gör.	134	41,2
	Öğr. Gör. Dr.	12	3,7
	Yrd. Doç. Dr.	74	22,8
	Doç. Dr.	35	10,8
Akademik deneyim	Prof. Dr.	14	4,3
	5 ve altı	117	36
	6-10	83	25,5
	11-15	51	15,7
	16-20	32	9,8
	21-25	30	9,2
Sektör deneyimi	26 ve üzeri	12	3,7
	Deneyim yok	50	15,4
	5 ve altı	160	49,2
	6-10	69	21,2
	11-15	32	9,8
	16-20	7	2,2
	21-25	2	0,6
	26 ve üzeri	5	1,5

3.2. Turizm Akademisyenlerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler turizm akademisyenlerinin ne kadar gerekli gördüklerini ve katıldıklarını tespit etmeye yönelik olarak 5'li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında bir değeri işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Turizmde diplomalı

nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelerle ilişkin aritmetik ortalama \bar{x} ve standart sapma (s.s) değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü üzere akademisyenler meslek yapılanması ve kariyer faktörüne (4,26), destinasyon yönetimi faktörüne (4,38), bakanlık faktörüne (4,29) ve turizm eğitimi faktörüne (4,44) yüksek katılım göstermiştir. Akademisyenlerin diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları tek tek incelendiğinde ve faktörlerin ortalamalarına göz önüne alındığında genel olarak tüm ifadelerle olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Özellikle “turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır” (4,77), “turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir” (4,71), “turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır” (4,71), “turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır” (4,66), “Türkiye turizm konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır” (4,61), “turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır” (4,60), “tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır” (4,59) ve “ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir” (4,57) ifadelerine 4,50'nin üzerinde ortalama ile oldukça yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir. Dolayısı ile turizmde yasal düzenlemelerle ilgili olarak turizm akademisyenlerinin olmazsa olmazları arasında yer alan ifadeler olduğu düşünülebilir. Diğer taraftan turizm akademisyenleri “turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır” (3,56) ifadesine diğer ifadelerle göre daha az katılım göstermektedir.

Tablo 4: Turizm Akademisyenlerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktörler	İfadeler	\bar{x}	s.s.	Faktör Ort.
Meslek yapılanması ve kariyer	Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	4,59	0,771	4,26
	Turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır.	4,66	0,687	
	Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	4,60	0,741	
	Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	4,15	1,060	
	Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) “meslek erbabı yöneticiler” olarak belgelendirilmelidir.	4,25	0,887	
	Sadece “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	3,83	1,135	
	Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” verilmelidir.	4,09	1,030	
	Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	4,01	1,047	
	Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir.	4,35	0,896	
	Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	4,16	1,002	
Destinasyon yönetimi	Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel “İl Turizm Konseyleri” kurulmalıdır.	4,42	0,723	4,38
	Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için “Türkiye Turizm Konseyi” kurulmalıdır.	4,48	0,701	
	Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı “Türkiye Turizm Konseyi” ve “İl Turizm Konseyleri” üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	4,35	0,774	
	Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	4,57	0,627	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	4,61	0,674	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	3,99	0,952	
	Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	4,39	0,877	
	Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	4,44	0,729	
	Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	4,34	0,822	

	Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	4,23	0,901	
Bakanlık	Sektörün bağlı olduğu bakanlık “Kültür ve Turizm Bakanlığı” yerine “Turizm Bakanlığı” şeklinde olmalıdır.	3,93	1,189	4,29
	Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıları istihdam edilmelidir.	4,45	0,836	
	Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	4,50	0,866	
Turizm Eğitimi	Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	3,56	1,242	4,44
	Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmemesini sağlamalıdır.	4,41	0,763	
	Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	4,33	0,926	
	Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	4,49	0,655	
	Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	4,77	0,626	
	Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	4,71	0,677	
	Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	4,49	0,748	
	Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	4,49	0,792	
	Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	4,71	0,668	
	Turizm eğitiminde bölümlenme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	4,50	0,727	
Genel Ortalama		4,36	0,841	

3.3. Turizm Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Turizm öğrencilerine ilişkin demografik özellikler tablo 5’te yer almaktadır. Tablo 5 incelendiğinde, turizm öğrencilerinin %42,3’ü kadın %57,7’si erkektir. Araştırmaya katılan turizm öğrencileri arasındaki cinsiyet dağılımında erkeklerin sayısının kadınlardan çok olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Turizm Öğrencilerinin Demografik Özellikleri (n: 924)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	391	42,3
	Erkek	533	57,7
Eğitim durumu	Önlisans	107	11,6
	Lisans	680	73,6
	Yüksek Lisans	119	12,9
	Doktora	18	1,9
Mezun olduğu lise alanı	Turizm	361	39,1
	Diğer	563	60,9
Staj	Evet	612	66,2
	Hayır	312	33,8

Turizm öğrencilerinin %73,6’sı lisans, %12,9’u yüksek lisans, %11,6’sı önlisans ve %1,9’u ise doktora programında eğitim görmektedir. Mezun oldukları lise alanına göre dağılımları, %60,9’unun lise eğitimini turizm alanında almadığı %39,1’inin ise turizm eğitimi veren bir liseden mezun oldukları görülmektedir. Turizm öğrencilerinin %40’ına yakınının turizm eğitimine üniversitede başlaması dikkat çekicidir. Turizm öğrencilerinin staj durumlarına bakıldığında ise %66,2’sinin stajını tamamladığı %33,8’inin henüz stajını yapmadığı görülmektedir.

3.4. Turizm Öğrencilerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler turizm öğrencilerinin ne kadar gerekli gördüklerini ve katıldıklarını tespit etmeye yönelik olarak 5’li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında bir değeri işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelerle ilişkin aritmetik ortalama \bar{x} ve standart sapma (s.s) değerleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğrenciler meslek yapılanması ve kariyer faktörüne (4,55), destinasyon yönetimi faktörüne (4,48), bakanlık faktörüne (4,46) ve turizm eğitimi faktörüne (4,56) yüksek katılım göstermiştir. Öğrencilerin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları tek tek incelendiğinde ve faktörlerin ortalamalarına göz önüne alındığında genel olarak tüm ifadeler olumlu görüş bildirdikleri ve oldukça yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir.

Özellikle “turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır” (4,77), “turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir” (4,77), “turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır” (4,75), “turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır” (4,73), “turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır” (4,69), “tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır” (4,68), ve “turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır” (4,68) ifadelerine oldukça yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir.

Turizm akademisyenleri gibi turizm öğrencilerinde “turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır” (3,56) ifadesine en düşük katılımı göstermeleri dikkat çekicidir.

Tablo 6: Turizm Öğrencilerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktörler	İfadeler	\bar{x}	s.s.	Faktör Ort.
Meslek yapılanması ve kariyer	Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	4,68	0,747	4,55
	Turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır.	4,75	0,710	
	Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	4,68	0,790	
	Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	4,49	0,959	
	Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) “meslek erbabı yöneticiler” olarak belgelendirilmelidir.	4,46	0,899	
	Sadece “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	4,25	1,062	
	Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” verilmelidir.	4,57	0,869	
	Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	4,52	0,950	
	Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir	4,64	0,763	
	Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	4,49	0,947	
Destinasyon yönetimi	Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel “İl Turizm Konseyleri” kurulmalıdır.	4,52	0,776	4,48
	Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için “Türkiye Turizm Konseyi” kurulmalıdır	4,59	0,746	
	Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı “Türkiye Turizm Konseyi” ve “İl Turizm Konseyleri” üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	4,50	0,795	
	Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	4,55	0,771	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	4,53	0,784	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	4,40	0,881	
	Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	4,33	0,949	
	Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	4,51	0,777	
	Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	4,59	0,768	
	Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	4,33	0,933	

Tablo 6: (Devamı) Turizm Öğrencilerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktörler	İfadeler	\bar{x}	s.s.	Faktör Ort.
Bakanlık	Sektörün bağlı olduğu bakanlık “Kültür ve Turizm Bakanlığı” yerine “Turizm Bakanlığı” şeklinde olmalıdır.	4,05	1,233	4,46
	Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıları istihdam edilmelidir.	4,62	0,800	
	Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	4,73	0,720	
Turizm Eğitimi	Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	3,98	1,273	4,56
	Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmesini sağlamalıdır.	4,54	0,807	
	Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	4,57	0,777	
	Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	4,64	0,733	
	Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	4,77	0,673	
	Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	4,77	0,727	
	Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	4,62	0,760	
	Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	4,56	0,825	
	Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	4,69	0,701	
	Turizm eğitiminde bölünme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	4,54	0,786	
Genel Ortalama		4,53	0,839	

3.5. Turizm Profesyonellerinin Demografik Özellikleri

Turizm profesyonellerine ilişkin demografik özellikler tablo 7’de yer almaktadır. Tablo 7 incelendiğinde, turizm profesyonellerinin %44,9’u kadın %55,31’i erkektir. Turizm profesyonellerinin cinsiyet dağılımının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Turizm profesyonellerinin %34,4’ü 26-35 yaş arası, %33,6’sı 25 ve altı yaş, %19,8’ini 36-45 yaş arasındadır. 46 ve üzeri yaş ise %12,3’ünü oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan turizm profesyonellerinin büyük çoğunluğu genç ve orta yaş düzeyindedir.

Turizm profesyonellerinin mezuniyet durumları, %50,1’i lisans mezunu, %29,2’si lise mezunu, %16,1’i önlisans mezunu, %3,4’ü yüksek lisans mezunu ve %1,2’si ise doktora mezunudur. Mezun oldukları lise alanına göre dağılımları, %92,9’unun lise eğitimini turizm alanında almadığı %7,1’inin ise turizm eğitimi veren bir liseden mezun oldukları görülmektedir. Mezun oldukları önlisans alanına göre turizm profesyonelleri, %66,7’si turizm eğitimi vermeyen bir liseden %33,3’ü ise turizm eğitimi veren bir liseden mezundur.

Mezun oldukları lisans alanına göre dağılımları, %91,9’unun lisans eğitimini turizm alanında almadığı %8,1’inin ise lisans eğitimini turizm alanında aldığı görülmektedir. Mezun oldukları yüksek lisans alanına göre, %27,8’inin yüksek lisans turizm alanında %72,2’sinin ise turizm dışında başka bir alandadır. Mezun oldukları doktora alanına göre dağılımları ise %100’ünün mezun olduğu doktora programı turizm alanı dışındadır.

Turizm sektöründe profesyonellerin mezun oldukları eğitim kurumlarına bakıldığında lise düzeyinde %92,9’unun, önlisans düzeyinde %66,7’sinin, lisans düzeyinde %91,9’unun, yüksek lisans düzeyinde %72,2’sinin, doktora düzeyinde ise tamamının turizm eğitimi vermeyen bir kurumdan veya alandan mezun olduğu ve bu durumun sektör açısından ciddi şekilde endişe verici olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Araştırmaya katılan turizm profesyonellerinin %58,9’unu herhangi bir yöneticilik görevi veya ünvanı olmayan profesyoneller, %41,1’ini ise sektörde yönetici olarak görev yapanlar oluşturmaktadır. Turizm profesyonellerinin %37,6’sı 5 ve altı, %24,8’i 6-10 yıl arası, %14,6’sı 11-15 yıl arası, %10,7’si 16-20 yıl arası, %9,4’ü 26 ve üzeri yıl ve %2,9’u ise 21-25 yıl arası sektör deneyimine sahiptir.

Turizm profesyonellerinin turizm eğitimi ile ilgili sahip oldukları diplomalarına bakıldığında %86,8’inin turizm diplomasına sahip olmadığı, %13,2’sinin turizm diploması olduğu görülmektedir. Bu durum turizm eğitimi almış diplomalıların büyük çoğunluğunun sektöre girmediklerini kanıtlar niteliktedir.

Tablo 7: Turizm Profesyonellerinin Demografik Özellikleri (n: 521)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	234	44,9
	Erkek	287	55,1
Yaş	25 ve altı	175	33,6
	26-35	179	34,4
	36-45	103	19,8
	46 ve üzeri	64	12,3
Mezuniyet durumu	Lise	152	29,2
	Önlisans	84	16,1
	Lisans	261	50,1
	Yüksek Lisans	18	3,4
	Doktora	6	1,2
Mezun olduğu lise alanı	Turizm	37	7,1
	Diğer	484	92,9
Mezun olduğu önlisans alanı	Turizm	28	33,3
	Diğer	56	66,7
Mezun olduğu lisans alanı	Turizm	23	8,1
	Diğer	262	91,9
Mezun olduğu yüksek lisans alanı	Turizm	5	27,8
	Diğer	13	72,2
Mezun olduğu doktora alanı	Turizm	-	-
	Diğer	6	100,0
Pozisyon	Çalışan	307	58,9
	Yönetici	214	41,1
Sektör deneyimi	5 ve altı	196	37,6
	6-10	129	24,8
	11-15	76	14,6
	16-20	56	10,7
	21-25	15	2,9
	26 ve üzeri	49	9,4
Unvan	Turizm diplomalı	69	13,2
	Turizm diplomasız	452	86,8

3.6. Turizm Profesyonellerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler turizm profesyonellerinin ne kadar gerekli gördüklerini ve katıldıklarını tespit etmeye yönelik olarak 5'li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında bir değeri işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelerle ilişkin aritmetik ortalama \bar{x} ve standart sapma (s.s) değerleri Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8'de görüldüğü üzere profesyonelleri meslek yapılanması ve kariyer faktörüne (3,96), destinasyon yönetimi faktörüne (4,22), bakanlık faktörüne (3,71) ve turizm eğitimi faktörüne (4,42) oranında katılım göstermiştir.

Turizm profesyonelleri turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları tek tek incelendiğinde özellikle "kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir" (2,89) ifadesine oldukça düşük katılım gösterdikleri görülmektedir. Ayrıca turizm profesyonellerinin "turizm bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıları istihdam edilmelidir" (3,43), ve "kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara "Meslek Erbabı Yönetici Belgesi" verilmelidir" (3,56) ifadelerine de diğer ifadelerle göre oldukça düşük katılım gösterdiği görülmektedir. Bu durum araştırmaya katılan turizm profesyonellerinin %86,8'inin turizm diplomasına sahip olmaması ve çıkarlarına zarar vereceği endişesi ile açıklanabilir.

Diğer taraftan "turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir" (4,65), "turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır" (4,62), "turizm işleri bir yasal düzenleme ile "meslekler" statüsü kazanmalıdır" (4,61), ve "turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır" ifadelerine yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir.

Turizm profesyonellerinin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları incelendiğinde bazı ifadeler dışında kalan diğer ifadelere olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Tablo 8: Turizm Profesyonellerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktörler	İfadeler	\bar{x}	s.s.	Faktör Ort.
Meslek yapılanması ve kariyer	Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	4,48	0,961	3,96
	Turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır.	4,61	0,770	
	Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	4,18	1,168	
	Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	3,77	1,192	
	Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) “meslek erbabı yöneticiler” olarak belgelendirilmelidir.	4,21	0,957	
	Sadece “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	3,87	1,110	
	Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” verilmelidir.	3,56	1,345	
	Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	2,89	1,450	
	Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir.	4,07	1,096	
	Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	4,02	1,038	
Destinasyon yönetimi	Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel “İl Turizm Konseyleri” kurulmalıdır.	4,20	0,907	4,22
	Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için “Türkiye Turizm Konseyi” kurulmalıdır.	4,19	0,909	
	Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı “Türkiye Turizm Konseyi” ve “İl Turizm Konseyleri” üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	4,18	0,890	
	Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	4,22	0,896	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	4,27	0,906	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	4,12	0,963	
	Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	4,19	0,995	
	Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	4,25	0,918	
	Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	4,33	0,915	
	Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	4,25	0,965	
Bakanlık	Sektörün bağlı olduğu bakanlık “Kültür ve Turizm Bakanlığı” yerine “Turizm Bakanlığı” şeklinde olmalıdır.	3,90	1,221	3,71
	Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıların istihdam edilmelidir.	3,43	1,309	
	Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	3,83	1,220	

Tablo. 8'in Devamı

Faktörler	İfadeler	\bar{x}	s.s.	Faktör Ort.
Turizm Eğitimi	Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	3,94	1,263	4,42
	Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmemesini sağlamalıdır.	4,29	0,940	
	Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	4,41	0,851	
	Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	4,46	0,796	
	Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	4,62	0,809	
	Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	4,65	0,773	
	Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	4,51	0,787	
	Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	4,34	0,860	
	Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	4,60	0,735	
	Turizm eğitiminde bölünme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	4,46	0,841	
Genel Ortalama		4,16	0,993	

3.7. Turizm Akademisyenleri, Öğrencileri ve Profesyonelleriyle İlgili Hipotezin Test Edilmesine İlişkin Bulgular

Turizm akademisyenleri, öğrencileri ve profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörleri ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 9'da görüldüğü üzere turizm akademisyeni, öğrencisi ve profesyoneli olma durumu açısından meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 9: Turizm Akademisyenleri, Öğrencileri ve Profesyonellerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

	n	\bar{x}	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar	Faktör Ort.	
Meslek yapılanması	Akademisyen	325	4,26	0,638	134,114	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,26
	Öğrenci	924	4,55	0,654				
	Profesyonel	521	3,96	0,677				
Destinasyon Yönetimi	Akademisyen	325	4,38	0,539	25,620	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,36
	Öğrenci	924	4,48	0,663				
	Profesyonel	521	4,22	0,750				
Bakanlık	Akademisyen	325	4,29	0,746	150,739	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,15
	Öğrenci	924	4,46	0,741				
	Profesyonel	521	3,71	0,895				
Turizm Eğitimi	Akademisyen	325	4,44	0,505	9,497	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,47
	Öğrenci	924	4,56	0,628				
	Profesyonel	521	4,42	0,687				

Farklılık tüm faktörlerde ve tüm gruplar arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan turizm öğrencileri turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili tüm faktörlere katılımı turizm akademisyenleri ve turizm profesyonellerinden daha yüksektir.

Diğer taraftan turizm profesyonellerinin tüm faktörlere katılımı turizm öğrencileri ve turizm akademisyenlerine göre daha düşüktür. Bu durum sektörde profesyonellerin büyük çoğunluğunun turizm diplomasına sahip olmamasından dolayı taşıdığı endişe ile açıklanabilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Literatürden elde edilen verilere bakıldığında turizm sektörü genel olarak turizm sisteminin içinde faaliyet gösteren ve ticari ilişkilerin bütününe doğrudan dâhil olan paydaşlardan ve bunların ilişkilerinden oluşmaktadır. Literatürde turizm sistemi ile ilgili farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir (Mill ve Morrison, 1992; Gunn, 1994; Leiper, 2004; Mason, 2008; Mai ve Bosch, 2010). Turizm sistemi içinde faaliyet gösteren paydaşların ise bir alt sistem olarak kanuni düzenlemelerle işleyen bir sistemleri olduğu anlaşılmaktadır. Turizm sektörünün sisteminin sağlıklı bir şekilde işleminin sektörde istihdam edilen işgücünün niteliği ile ilgili olduğunu gösteren birçok akademik çalışma vardır (Lohman ve Jafari, 1996; Gee, 2002; Hawkins, 2002; Mayaka ve King, 2002; Baum ve Szivas, 2007; Solnet, 2007; Singh, Hu ve Roehl, 2007; Haven-Tang ve Jones, 2008; Lee-Ross ve Pryce, 2010; Baum, 2015).

Devletler sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirmek amacı ile ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimini gerçekleştirecek çok sayıda eğitim kurumları kurmuştur. Türkiye cumhuriyeti devleti 1980'li yıllardan itibaren sektörün hızla büyümesi ile ortaya çıkan nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak için aynı yöntemle turizm diploması veren turizm eğitim kurumlarını kurmuştur. Ancak insan kaynağının yetiştirilmesi, eğitim kurumlarının inşa edilmesi, eğitimcilerin yetiştirilmesi gibi faktörler zaman aldığından turizm eğitiminin büyüme hızı sektörün büyüme hızına yetişememiştir. 2010 yılından sonra turizm eğitim kurumlarının sayıları, kapasiteleri, öğrenci sayıları ve mezun sayıları dikkate alındığında nitelikli işgücü ihtiyacının artık bu eğitim kurumları ile karşılanabileceği görülmektedir. Dolayısı ile sektörün geçmişte yaşadığı nitelikli işgücü ihtiyacı açığı kapatmak için açılan kısa süreli kurslar ve sertifikasyon faaliyetleri gibi eğitimlere ihtiyaç kalmamıştır. Ancak diplomalı nitelikli işgücünün tamamına yakın önemli bir bölümünün sektöre girmediği ve sektörü terk ettiği yapılan bilimsel çalışmalarda ortaya konulmuştur. Bu durumun nedeni olarak, turizm meslekleri ile ilgili diplomaya dayalı yasal düzenlemelerin olmaması, turizm işlerinin kısa süreli kurslardan belge alanlar veya hiç turizm eğitimi görmemiş olanlar tarafından karşılanması gösterilebilir. Bu kapsamda diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılmasıyla devlet tarafından turizm eğitime yapılan yatırımlar amacına ulaşmış ve Türkiye turizm sektörünün rekabet gücü artmış olacaktır.

Araştırma verileri, tüm paydaşların; turizm işlerinin bir kanunla meslek haline gelmesini, paydaşları bir masa etrafında toplayacak ulusal destinasyon yönetim örgütünün kurulmasını, bakanlıkta ve sektörde turizm diplomalıların istihdam edilmesini ve turizm eğitiminin sektörün ihtiyaçlarına göre tekrar düzenlenmesini güçlü bir şekilde desteklediklerini göstermektedir.

Artık, Türkiye'de turizm sektörü, turizm işlerinin kısa süreli kurslardan belge alanlar veya hiç turizm eğitimi görmemiş olanlar tarafından karşılanamayacak kadar ciddi bir sektör haline gelmiştir. Günümüzde her düzeyde diplomalı eğitim veren turizm eğitim kurumlarının sayıları, kapasiteleri, öğrenci sayıları ve mezun sayıları diplomalı nitelikli işgücü ihtiyacını karşılayacak yeterli sayıya ulaşmıştır. Bu yüzden kısa süreli kurslar ve sertifikasyon faaliyetleri gibi eğitimlere ihtiyaç kalmamıştır. Dolayısı ile turizm sisteminin turizm mesleklerine ve diplomalarına dayalı olarak örgütlenmeden turizm alanında yaşanan sorunları önlemek ve bu alanda ilerleme kaydetmek mümkün görülmemektedir.

Bu kapsamda diplomalı nitelikli personelin turizm sektörüne kazandırılması için geliştirilen çözüm önerileri şu şekildedir;

- ✓ Başta turizm akademisyenleri olmak üzere, çalışanlar, mezunlar, öğrenciler, iş adamları ve Turizm Bakanlığı gibi turizm paydaşlarının, işletmelerin çektikleri sıkıntıların başında yer alan taşıma kapasitelerine göre işletme sayılarının sınırlandırılmasını, diplomalı nitelikli insan kaynağı sıkıntılarının giderilmesini, sektörün yapısal sorunlarının çözülmesini sağlayacak, turizm sisteminin önemli bir parçası olarak köprü görevi görecek Ulusal ve yerel turizm konseyi yönetimini bünyesinde barındıracak ve tüm turizm sektörünü kucaklayacak olan bir turizm meslek yasasının tasarlanması ve bunun ülkenin önüne bir çözüm olacak şekilde konulması gerekmektedir.
- ✓ Turizm mesleklerinin turizm diplomalarına dayalı olduğu etkin bir turizm planlaması için, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde Turizm Bakanlığı'nın, işletmelerin, profesyonellerin ve akademisyenlerin Ar-Ge olarak aktif şekilde temsil edildiği Türkiye turizm konsey sistemi modeli mutlaka harekete geçirilmelidir.
- ✓ Turizm işletmeleri kuracak yatırımcılarda turizm diplomasına sahip olma şartının aranması, turizm işletme yöneticiliği belgelerinin verilmesi, bu belge olmadan turizm işletmesi kurulamaması ve turizm mesleklerini icra edenlerin belgelendirilmesi ve meslek sicil kayıtlarının oluşturulması gerekmektedir.

- ✓ Mevcut çalışanların belgelendirilmesi ve müktesep haklarının güvence altına alınması ve çıkarılması öngörülen yasadın sonra turizm diplomasına sahip olmayanların turizm mesleklerine kabul edilmemesi sağlanmalıdır.
- ✓ Turizm eğitimi, orta öğretim düzeyinde turizm liseleri ve üniversite düzeyinde turizm fakülte-yüksekokullarında ve sosyal bilimler enstitülerinde yapılmaktadır. Öğrenimi tamamlananlara turizm lise, önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora diplomaları verilmektedir. Eğitim kurumları, turizmin öğretilmesinde, araştırma-geliştirme konusunda ve turizm insan kaynağının yetiştirilmesinde turizm sektörünün temel ögesidir. Gerek Turizm Bakanlığının gerekse de turizm işletmelerinin insan kaynağı tamamıyla turizm eğitim kurumlarından karşılanmalıdır. Turizm eğitim kurumlarının niteliklerinin korunması son derece önemlidir. Bu amaçla turizm fakültelerinde dekanlar, yüksekokullarda müdürler turizm öğretim üyelerinden, turizm liselerinde müdürler turizm öğretmenlerinden atanmalıdır. Bu amaçla eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin diğer alanlarda olduğu gibi kesinlikle turizm alanında akademik ünvanlı ve turizm diplomalı olmaları kayıt altına alınmalıdır.
- ✓ Turizm bakanlığı, turizm planlamasının yapılmasından, turizm politikalarının oluşturulmasından ve turizm işletmelerinin denetiminden sorumludur. Turizm Bakanlığının kendisinden beklenen işlevleri gereği gibi yerine getirebilmesi için, diğer bakanlıkların kendi mesleklerine ve diplomalarına dayanması gerçeği doğrultusunda; beş turizm mesleğine (konaklama, rekreasyon, seyahat, turist rehberliği ve yiyecek-içecek) ve bu mesleklerin kanıtı olan beş tür turizm diploması temeline göre örgütlenmesi gerekmektedir. KPSS'ye göre personel alınırken, diğer alanlarda olduğu gibi diploma koşulunun mutlaka aranması gerekmektedir. Turizm Bakanlığının insan kaynağını turizm diplomalı yöneticiler ve çalışanlar oluşturmalıdır.
- ✓ Turizm işletmeleri, konaklama, rekreasyon, seyahat ve yiyecek-içecek olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır. İşletmelerin insan kaynağı ihtiyaçları konaklama, rekreasyon, seyahat, turist rehberliği ve yiyecek-içecek olmak üzere beş turizm mesleğince mevcut turizm profesyonellerinin intibak sürecinden sonra sadece turizm diplomalılardan sağlanmalıdır. Turizm işletmelerinde bütün yöneticiler profesyonel yönetici belgeleri ve diğer tüm çalışanların meslek sicil kayıtları oluşturulmalı ve bundan sonra çalışma ruhsatları ile çalışmalıdır.
- ✓ Turizmin gerek bilimsel gerekse de uygulama alanında gelişiminin sağlanması açısından meslek statüsünde olması son derece önemli ve gereklidir.
- ✓ Turizm sektörünün, turizm sisteminin önemli bir parçası olarak yerel, bölgesel ve ulusal konseylerin yönetimlerinin; turizm sorunları ve planlaması ile ilgili sistematik ortak akıl oluşturabilmesi bütün turizm paydaşlarını dengeli olarak temsil edecek ve turizm sistemini (sektörünü) şekillendirecek şekilde sağlıklı bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.
- ✓ Turizm sektörü ülkeye en çok döviz getiren sektör olması ve diğer sektörleri geliştirmesi nedeniyle Türkiye açısından stratejik sektör; turizm meslekleri, stratejik meslek; turizm diplomaları, stratejik diplomalar ve Turizm Bakanlığı da stratejik bakanlık, yani Türkiye'nin birinci sınıf Ticaret Bakanlığı niteliğindedir. Bu nedenlerle, Kültür ve Turizm Bakanlığının kültür kısmının ayrılması gerekmektedir. Eğitim ve kültür birbiriyle yakından alakalı olduğundan milli eğitim bakanlığı ile birleştirilmesi veya ayrı bir bakanlık halinde yeniden düzenlenerek, Turizm Bakanlığı işlevsel hale getirilmelidir.
- ✓ Günümüz turizm tüketicisinin sürekli olarak yükselen profili nedeniyle taleplerinin karşılanmasının ancak turizm bilgisine ve felsefesine sahip, yasası olan, turizm diplomalılar ile mümkün olacağı aşikârdır. En alt kademede çalışanlar dahi bu diplomalara sahip olmalıdır. Temel eğitimin 12 yıl olduğu ülkemizde, turizm alanında çalışmak isteyenlerin, en az turizm lisesinde okuyarak kendilerini geliştirmeleri ve sektöre katkı yapmaları sağlanmalıdır.
- ✓ Turizm alanında araştırma ve analizler yapılabilmesi, kısa orta ve uzun vadeli sürdürülebilir turizm planları ve politikaları geliştirilebilmesi, imaj dâhil ülkeyi tanıtıcı çalışmalar yapılması vb. ülke gerçeklerine uygun kararlar alınabilmesi açısından turizm akademisyenlerinin turizm bakanlığında ve turizm konseylerinde yer alması gerekmektedir.
- ✓ Turizm eğitiminin sektörlere işbirliğinin artırılması ve turizm eğitiminin sektöre uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Bu araştırma sonucunda geliştirilen çözüm önerileri doğrultusunda;

- ✓ Türkiye'deki turizm sektöründe ve turizmle ilgili kamu kurumlarında işgücünün nitelikle ilgili sorununa kesin çözüm bulunmuş olacaktır.
- ✓ Hizmet niteliğindeki artış, turistik ürünle ve ülke ile ilgili imajları olumlu yönde geliştirecektir. Böylece turist sayısındaki artışın gelirlerde de görülmesi sağlanmış olacaktır.

- ✓ Turizm eğitimi veren kurumlara yapılan yatırımlar etkili verimli bir şekilde değerlendirilmiş olacaktır.
- ✓ Diplomalıların sadece sektörde değil turizm bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında memur, uzman ve il kültür turizm müdürü gibi görevlerde istihdam edilmesi sağlanarak sektör ile kamunun uyumlu çalışmasının önü açılmış olacaktır.
- ✓ Yasaya dayalı meslek örgütleri ortaya çıkmış olacaktır. Böylece turizm sektöründeki nitelikli işgücü ulusal çapta temsil kabiliyetine kavuşmuş olacaktır. Ücretler ve çalışma şartları bu örgütlerin kararlarına göre belirleneceği için iyileşecek ve nitelikli işgücünün sektörden ayrılmasının önüne geçilmiş olacaktır.
- ✓ Meslek örgütleri üyelerinin sicil kaydını tutacaktır. Turizm sektöründe çalışanlar kayıt altına alındığında işverenler de güvence altına alınmış olacaktır. Mesleğin veya işverenin itibarını zedeleyecek davranışlarda bulunanlar çeşitli yaptırımlarla karşılaşabilecektir. İşletmenin, mesleğin ve ülkenin imajı korunmuş olacaktır.
- ✓ Turizm sektörünün sorunlarını çözmeye yönelik araştırmalar için uygun bir dayanak noktası elde edilmiş ve sektörün paydaşlarının nitelikli işgücünün istihdamını sağlamaya yönelik düşünceleri alındığından ortak akılla en ideal sistem inşaa edilmiş olacaktır.

Bu araştırma, turizm sektöründe diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılması için turizm akademisyenlerinin, öğrencilerinin ve profesyonellerinin bu konudaki düşüncelerini anlamaya yöneliktir. Turizm akademisyenlerinin, öğrencilerinin ve turizm profesyonellerinin turizm diplomalıların sektörde istihdam edilmesini güçlü bir şekilde desteklediği görülmektedir.

Arzu edilen diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılması için bundan sonra konu ile ilgili yapılacak çalışmalar konunun güncel tutulması, farkındalık oluşturulması ve sürecin gerçekleşebilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, O. K. (1992). Turizm Eğitiminin Batı Avrupa Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Konumu ve Türkiye Uygulamasında Yaşanılan Tıkanıklıklar, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, 9-11 Aralık, Ankara.
- Aktob. (2014). Turizm verileri. <http://www.aktob.org.tr/pdf/aktob.turizm.verileri.pdf> 10 Temmuz 2015.
- Aydın, Ç. (2016). Akademik Turizm Bülteni, Temmuz (17/7) <http://anatoliajournal.com/atb/2016/07/02/temmuz-2016-177/>. 01 Kasım 2016
- Aydos, H. (1992). Türkiye’de Turizm Sektörüne İşgücü Yetiştirilmesi, Buna Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, 9-11 Aralık, Ankara.
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2002). Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 11-13 Aralık, Ankara.
- Baum, T. (2007). “Human Resources in Tourism: Still Waiting for Change” , *Tourism Management*, C: 28, ss. 1383-1399.
- Baum, T. (2015). “Human Resources in Tourism: Still Waiting for Change? A 2015 Reprise”, *Tourism Management*, C: 50, ss. 204-212.
- Baum, T. ve Szivas, E. (2007). “HRD in Tourism: A Role for Government?” , *Tourism Management*, ss. 1-12.
- Bayraktaroğlu, E. (2016). Akademik Turizm Bülteni, Eylül (17/9) <http://anatoliajournal.com/atb/2016/08/22/eylul-2016-179/>. 01 Kasım 2016.
- Birdir, K. (2002). Turizm ve Otel İşletmeciliği Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisinde Çalışmayı Tercih Etmemelerinin Temel Nedenleri: Bir Nominal Grup Tekniği Araştırması, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 11-13 Aralık, Ankara.
- Conlin, V. M. ve Baum, T. (2003). *Comprehensive Human Resource Planning: An Essential Key to Sustainable Tourism in Small Island Settings*, Classic Reviews in Tourism (Ed. Cooper, C.), Channel View Publications.
- Durgunay, D. (1997). Türkiye’de İç Turizm, 2. Bilkent Turizm Forum, 5-6 Aralık, Ankara.
- Erbaş, A., Cankül, D. ve Temizkan, R. (2013). Turizm Personeli Meslek Yasası Girişimi: Tiyader Örneği. 14. Ulusal Turizm Kongresi. 05-08 Aralık, Bildiri Kitabı İçinde (1150-1162). Kayseri

- Erbaş, A., Temizkan, R ve Cankül, D. (2014). Türkiye’de Örgün Turizm Eğitiminin Önündeki Engellerle Mücadelede Tiyader ve Turizm Meslekleri ve Turizm Konseyi Meslek Yasası Taslağı. 15. Ulusal Turizm Kongresi. 13-16 Kasım, Bildiri Kitabı İçinde (1301-1315). Ankara.
- Erbaş, A., Temizkan, R. ve Cankül, D. (2015). "Turizmde Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılması: Tiyader Modeli" I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators, 28-30 May. Cilt: 3, ss. 615-622.
- Erbaş, A., Temizkan, R. ve Cankül, D. (2016). National Tourism Planning Based On University Degrees And Tourism Professions: Tiyader Model, 6th International Interdisciplinary Business-Economics Advancement Conference (Conference Proceedings), ISSN: 2372-5885, May 9-13, Miami, Florida, USA.
- Gallego, F. J. (2002). "Official Inauguration" , Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.
- Gee, Y.C. (1997). International Tourism: A Global Perspective, Published by World, 1st Edition, Madrid.
- Gee, Y. C. (2002). "Tourism Employment Issues: the PATA Viewpoint" , Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.
- Gökdeniz, A., Çeken, H. ve Erdem, B. (2002). Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 11-13 Aralık, Ankara.
- Gunn, A. C. (1994). Tourism Planning (Basics, Concepts, Cases), Third Edition, Taylor& Francis, Washington.
- Hacıoğlu, N. (1985). Is Tourism Education Enough, Milliyet Gazetesi, 6 May, ss. 8.
- Haven-Tang, C. ve Jones, E. (2008). "Labour Market and Skills Needs of the Tourism and Related Sectors in Wales" , International Journal of Tourism Research, C: 10, ss. 353-363.
- Hawkins, E. D. (2002). "Emerging Information Technologies: Implications for Tourism and Human Resources" , Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.
- Hayes, K. D. ve Ninemier, D. J. (2009). Human Resources Management in the Hospitality Industry, John Wiley & Sons, New Jersey.
- İçöz, O. (1991). "Turizm Sektörünün Gelişmesinde İnsan Unsurunun Önemi" , Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, C: 2, No: 6, ss. 15-18.
- Jafari, J. ve Sola, F. E. (1996). "Human Resources Development and Quality Tourism: A Multi-Conference Report" , Annals of Tourism Research, C: 23, No: 1, ss. 228-231.
- Jenkins, L. C. (1997). Tourism Educational Systems, Institutions and Curricula: Standardisations and Certification, Human Capital in the Tourism Industry of the 21st Century, 21–23 Ocak 1996, Madrid, Spain, First Edition, Published by The World Tourism Organization.
- Kalaycı, Ş. (2010). Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, (Ed. Kalaycı, Ş), Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kelley, W. S. (1992). "Developing Customer Orientation Among Service Employees" , Journal of Academy of Marketing Science, C: 20, No: 1, ss. 27-36.
- Kızılırmak, İ. (2000). "Yükseköğretim Kurumlarının Turizm ve Otelcilik Programlarının Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" , Milli Eğitim Dergisi, C: 147, ss. 54-60.
- Kızıloğlu, T. ve Macit, M. (2002). Turizm Yöneticilerinde Kendini Geliştirme, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 11-13 Aralık, Ankara.
- Korkmaz, H., Gürol, N. ve Avcıkurt, C. (2012). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektöre Yönelik Görüşleri ve Kariyer Beklentileri Arasındaki İlişki, Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler, 17-19 Ekim, Ankara.
- Kozak, M. (1992). Mesleki Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Ders Programlarının Hazırlanması, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 9-11 Aralık, Ankara
- Kuslivan, S. ve Kuslivan, Z. (2000). "Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in The Tourism Industry in Turkey" , Tourism Management C: 21, ss. 251-269.

- Lee-Ross, D. ve Pryce, J. (2010). *Human Resources and Tourism (Skills, Culture and Industry)*, Channel View Publications, UK.
- Leiper, N. (2004). *Tourism Management*, 3rd Edition, Pearson.
- Leslie, D, and Richardson, A. (2000). "Tourism and Cooperative Education in UK Undergraduate Courses: are the Benefits Being Realized?" , *Tourism Management*, C: 21, ss. 489-498.
- Lipman, G. (1997). "Human Capital in the Tourism Industry" , *Human Capital in the Tourism Industry of the 21st Century*, 21–23 Ocak 1996, Madrid, Spain, First Edition, Published by The World Tourism Organization.
- Lohmann, M. ve Jafari, J. (1996). "Tourism Education and Training" , *Annals of Tourism Research*, C: 23, No: 2, ss. 490-492.
- MacVigar, A. ve Rodger, J. (1996). "Computerized Yield Management Systems: A Comparative Analysis of the Human Resource Management Implications" , *International Journal of Hospitality Management*, C: 15, No: 4, ss. 325-332.
- Mai, V. T. ve Bosch, O. J. H. (2010). "Systems Thinking Approach As A Unique Tool for Sustainable Tourism Development: A Case Study in the Cat Ba Biosphre Reserve of Vietnam" , *Proceedings of the 54th Annual Meeting of the International Society of Systems Sciences*, 18–23 Haziran, Waterloo, Canada.
- Mason, P. (2008). *Tourism Impact, Planning and Management*, Second Edition, Butterworth Heinemann, USA.
- Mattila, S. A. ve Enz, A. C. (2002). "The Role of Emotions in Service Encounters" , *Journal of Service Research*, C: 4, No: 4, ss. 268-277.
- Mayaka, M. (2011). "East Africa" , *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New york.
- Mayaka, M. ve King, B. (2002). "A Quality Assessment of Education and Training for Kenya's Tour-Operating Sector" , *Current Issues in Tourism*, C: 5, No: 2, ss. 112-133.
- Mısırlı, İ. (2002). *Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon)*, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Mill, R. C. ve Morrison, M. A. (1992). *The Tourism System*, Second Edition, Prentice Hall, New Jersey.
- Neuman, L. W. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Nitel ve Nicel Yaklaşımlar)*, 1 cilt, (Çev. Özge, S), Yayın Odası, Ankara.
- Odabaşı, Ş. (2002). *Turizm Bakanlığının Uluslar Arası Eğitim Faaliyetleri*, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Pavesic, D. V. ve Breymer, R. A. (1990). "Job satisfaction; What is Happening to the Young Managers" , *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, C: 31, No: 1, ss. 90-96.
- Pizam, A. ve Shani, A. (2011). "The Nature of the Hospitality Industry: Present and Future Managers' Perspective" , (Çeviren: Türksoy, A.), *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C: 22, No: 1, ss. 76-86.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism Development and The Environment: Beyond Sustainability*, Earthscan Publication, London.
- Sharpley, R.ve Telfer, J.D. (2002). *Tourism and Development Concepts and Issues*, Channel View Publications.
- Singh, S. (1997). "Developing Human Resource for The Tourism Industry With Reference to India" , *Tourism Management*, C: 18, No: 5,ss. 299-306.
- Singh, N., Hu, C. ve Roehl, S. W. (2007). "Text Mining A Decade of Progress in Hospitality Human Resource Management Research: Identifying Emerging Thematic Development" , *Hospitality Management*, C: 26,ss. 131-147.
- Solnet, D. (2007). "Employee-Customer Linkages: A Social Identification Perspective in A Hotel Industry Context" , *Journal of Hospitality and Tourism Management*, C: 14, No: 2, ss. 129-143.
- Sürücü, F. (1997). *Turizm Pazarlarında Gelişmeler ve Tanıtım Uygulamaları*, 2. Bilkent Turizm Forum, 5-6Aralık, Ankara.

- Szivas, E. ve Riley, M. (1999). "Tourism Employment During Economic Transition" , Annals of Tourism Research, C: 26, No: 4, ss. 747-771.
- Szivas, E., Riley, M. ve Airey, D. (2003). "Labor Mobility into Tourism Attraction and Satisfaction" , Annals of Tourism Research, C: 30, No: 1, ss. 64-76.
- Temizkan, R. (2005). "Turist Rehberlerinin Türkiye İmajını Algılamaları" , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Hatay.
- Temizkan, R. ve Cankül, D. (2015). 2023 Stratejik Hedefleri İçin Stratejik Sektör Turizmde Ortak Akıl (Ed. Temizkan, R ve Cankül, D). Esogü Basımevi, Eskişehir.
- Temizkan, R. Erbaş, A., ve Cankül, D. (2014). "Turizm Personeli Meslek Yasası Mümkün mü?", Journal of Recreation and Tourism Research, Cilt: 4, No: 1, ss. 1-12.
- Temizkan, R. ve Behremen, C. (2017). "Turizm Yükseköğretimi Veren Kurumlarda Görevli Akademisyenlerin Profili" , Journal of Recreation and Tourism Research, Cilt: 1, No: 4, ss. 22-30.
- Tesone, V. D. (2004). "Development of A Sustainable Tourism Hospitality Human Resources Management Module: A Template For Teaching Sustainability Across The Curriculum" , International Journal of Hospitality Management, C: 23, No: 3, ss. 207-237.
- Timur, A. (1992). Türkiye'de Turizm Eğitiminin Yapısı, Uygulanan Politikalar ve Sonuçları, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, 9-11 Aralık, Ankara.
- Turizm Gazetesi. (2015). <http://turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76392> 10 Haziran 2015.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss İle Veri Analizi, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Üngüren, E. ve Ehtiyar, R. (2009). "Türk ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma", Journal of Yasar University, C: 4, No: 14, ss. 2093-2127.
- Veijola, S. (2010). "Introduction: Tourism as Work" , Tourism Studies, C: 9, No: 2, ss. 83-87.
- Wall, G. ve Mathieson, A. (2006). Tourism Change, Impact and Opportunities, Pearson.
- Winberg, M. (2002). "Official Inauguration" , Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.
- World Travel & Tourism Council. (2015). <https://www.wttc.org//media/files/reports/economic%20impact%20research/regional%202015/world2015.pdf> 10 Eylül 2015.
- Yanardağ, Ö. ve Avcı, M. (2012). "Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum İlçeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme" , Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi C: 3, No: 2, ss. 39-62.
- Yaşaroğlu, A. Ş. (1992). Turizm Bilincini Geliştirme, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, 9-11 Aralık, Ankara.
- Yeşiltaş, M., Öztürk, Y. ve Hemmington N. (2010). "Tourism Education in Turkey and Implications for Human Resources" , Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research, C: 21, No: 1, ss. 55-71.